

Культура 09

11-02-2024

Тиждень #9

*Лекція не відбулася,
Зустріч із науково-дослідною стацією ім. Вернадського*

Завдання (з книжки *Українська Культура I*):

Прочитати:

Лекція 4:

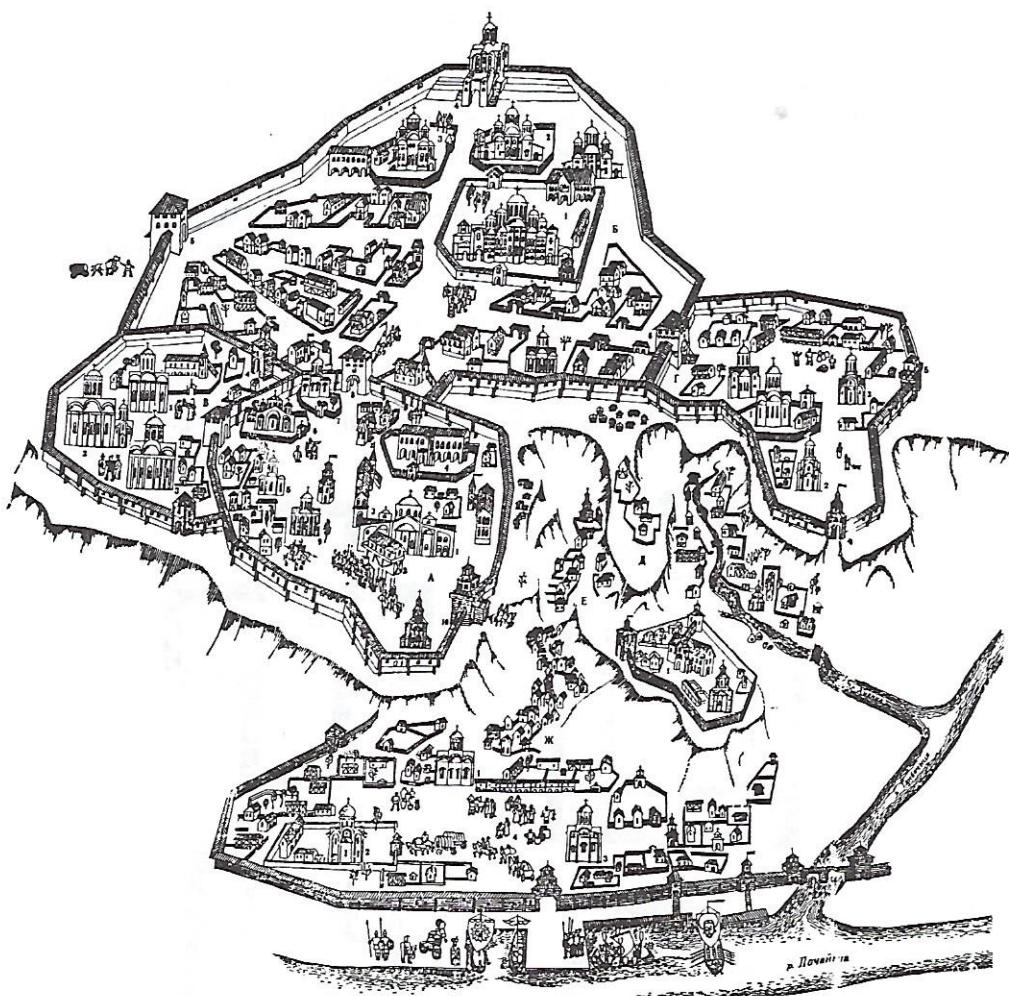
Архітектура княжої доби
ст. 140-144.

Виконати:

Закінчити всі завдання за перший триместр.

АРХІТЕКТУРА КНЯЖОЇ ДОБИ

1. У давніх, передхристиянських часах дома людей, тереми (палати), оборонні споруди і т. д. будувалися в Україні переважно з дерева. Вже тоді розвинулися українські традиції будівництва, які довго у нас зберігалися і були використані пізніше в нових родах будівель (наприклад, у будівництві дерев'яних церков). Однією такою традицією був поділ будов на три частини, як це є у традиційній українській хаті (з тим що середня – вхідна частина).

Реконструкція (вигляд) Києва у 11-12 ст.

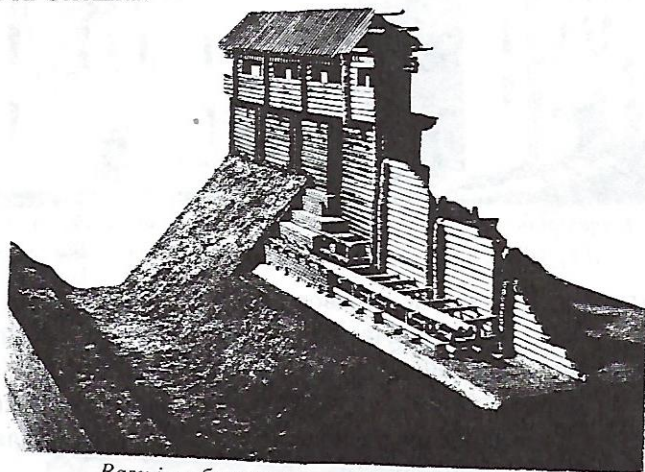
2. Із прийняттям християнства поширилося в Україні муроване будівництво переважно з цегли, рідше з каменя. Настав великий розквіт архітектури: будова величавих церков, великих княжих теремів і міцних оборонних споруд. Українське будівництво тієї доби стояло на високому рівні і належить до найкращих досягнень в архітектурі тодішнього часу.

3. В описах мандрівників тих часів Київ порівнюється щодо його архітектурної краси й величності з Царгородом і давнім Римом. На жаль, впродовж століть Київ зазнавав численних спустошень, і тому до наших часів збереглося небагато будівель княжої доби. Наприклад, із чотирьох теремів, які побудували у Києві різні князі, лишилися тільки руїни їхніх фундаментів, закопані під землею.

4. Подібно до Києва розвивалися й інші міста: Чернігів, Переяслав, Новгород і т. д. У кожному з них збереглися цікаві пам'ятки архітектури княжих часів.

5. Дуже високого рівня досягнуло тоді будівництво церков. Будувалося їх під впливом церковної архітектури Візантії-Греції, а також церковної архітектури грецьких колоній Криму, архітектури Болгарії, Грузії і Вірменії. Та слід відмітити, що українська архітектура вже тоді виявляла велику оригінальність у вигляді та в способах будівництва.

Будівничі-архітектори перших церков були чужоземні майстри. Але помагали їм місцеві майстри, які незабаром почали працювати самостійно. Літописи 12-13 ст. згадують про архітектів Петра Милонога та Олешка.

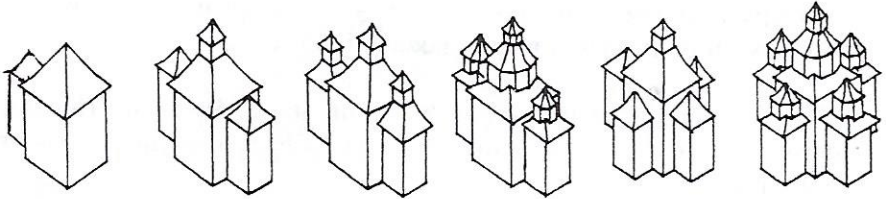

Вали із забором княжого городу (макет)

Візантійський стиль архітектури - характеристичні риси:

1. Основною рисою візантійського стилю є велика купола/баня, що піднімається над відкритою серединою церкви. Вона підносить увагу вірних угору, до неба. Внутрі у ній є образ Христа-Вседержителя. (Церкви, побудовані у формі базилики, натомість, мають форму великого тунелю, що спрямовує увагу на вівтар). Завдяки техніці ставлення куполи, у візантійських церквах обходиться без потреби мати ряди колон всередині церкви. Тому є багато вільного простору й світла.

Типи українських церков

Поруч центральної куполи звичайно є дві або чотири менші бані. Бувають також семибанні та дев'ятибанні церкви. Число бань має символічне значення: три Особи Трійці, Христос і чотири євангелісти, сім святих тайн і т. п. Бані є переважно круглої форми. Центральна купола є завжди найвищою і найбільшою.

*Борисоглібський
собор у Чернігові*

*Успенський собор у
Володимирі-Волинському*

2. Візантійська церква має знадвору суворий або простий вигляд, без розкішної орнаменталії. Натомість нутро церкви прикрашене фресками, різнокольоровими мозаїками та іконами, що мають ціль викликати враження гостини у Божому царстві. Стіни церкви і куполів мають багато вікон, які пропускають соняшне світло для фресок і мозаїк.

3. Церква здебільша збудована у формі майже правильного квадрата, а не видовженого чотирикутника, як західноєвропейські базилики.

Пояснення слів

баня/купола - dome

видовжений чотирикутник - elongated rectangle

квадрат - square

простір - space

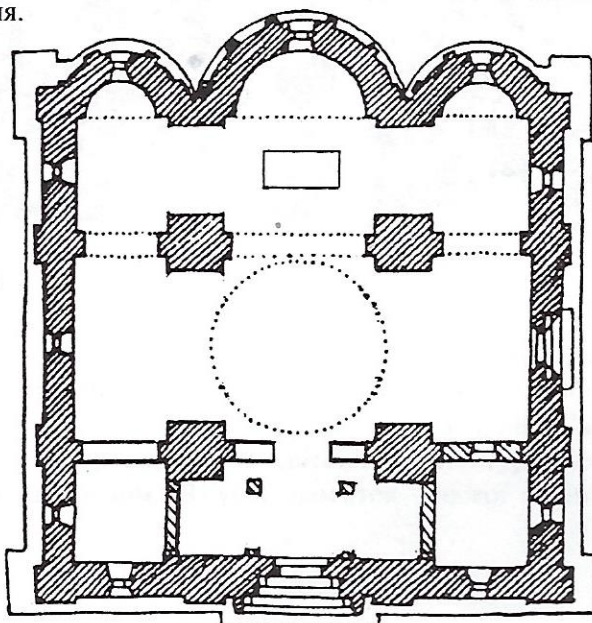
суворий - grim

терем - palace

Вправа - сполучити колони

1. заокруглений верх, що підноситься над церквою	___	апсида
2. кам'яний або дерев'яний стіл, на якому править священник	___	купола/баня
3. півкруглий виступ у частині церкви, де є вітвар	___	святиня
4. вхідна частина церкви	___	вітвар
5. частина церкви, в якій знаходиться вітвар	___	нава
6. одна з частин центрального приміщення церкви, які відділені одна від другої рядами колон	___	нартекс

Вправа: позначити на нарисованій тут схемі церкви частини візантійської церкви: нартекс, нави, святиня, вітвар, апсиди, купола/баня.

Творче завдання

Написати обширний опис своєї церкви. Визначить, що у ній "візантійського".

Вправа – порівняння

Зробити порівняння архітектури котроїсь української церкви з американською церквою будь-якого християнського віровизнання.

	Українська церква	американська церква
зовнішній вигляд		
внутрішній вигляд		